

ВАСИЛЬ ЄГОРОВИЧ ЧЕРНОВ (До 150-річчя від дня народження)

В.Г. Майданник, О.О. Гордок, М.В. Хайтович

ДЕВ'ЯТЬ десятиліть відділяють нас від Василя Єгоровича Чернова. І не лише роки, а й багато великих відкриттів збагатили медичну науку за цей час. Але дотепер життя і діяльність першого завідуючого кафедрою педіатрії Київського університету Св. Володимира (нині Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця) залишаються в історії педіатрії невідомою сторінкою. В даній роботі ми зробили спробу висвітлити лише життєвий шлях професора В.Є. Чернова, оскільки в літературі відсутні багато важливих дат його життя, деякі з них дуже суперечливі. При викладенні матеріалу ми практично не торкаємось його наукової творчості. Це окрема і велика тема, яка потребує самостійного викладення.

Знайомство з архівними матеріалами переконливо свідчить, що за скупими рядками послужного списку В.Є. Чернова приховується величезний труд на благо вітчизни.

Василь Єгорович Чернов, уродженець Тифліської губернії, народився 2 березня 1852 року в сім'ї солдата, православного віросповідання. На жаль, відомостей про його дитинство та юність в доступних архівах відшукати не вдалося. Відомо лише, що освіту він отримав у воронезькій гімназії, після закінчення якої вступив до Імператорської Медико-хірургічної академії в Санкт-Петербурзі.

12 лютого 1877 р. В.Є. Чернов був „по окончаннии курса наук признан лекарем»^{х)} Одночасно з цим він 15 лютого 1877 р. «высочайшим приказом по военному ведомству был определен на военно-медицинскую службу с зачислением во временный запас армии, с оставлением при клиническом военном госпитале». Так почалась кар'єра Василя Єгоровича в якості військового лікаря. Незабаром (3 травня 1877 р.) Головним військово-медичним управлінням він був призначений „в распоряжение Кавказского округа военно-медицинского инспектора для назначения в один из конных казачьих полков младшим врачом» і був відряджений в санітарні загони діючої армії Товариства Червоного Хреста зі збереженням всього утримання (17 травня 1877 р.). Але через півтора місяця Головним військово-медичним управлінням був зарахований, як і раніше, в тимчасовий лікарський запас армії при Клінічному військовому госпіталі (6 червня 1877 р.), де продовжив виконувати обов'язки молодшого лікаря.

Будучи молодим лікарем В.Є. Чернов протягом 1877-78 рр. брав участь в російсько-турецькій війні. 4 липня 1877 р. В.Є. Чернов був відряджений до театру військових дій. Спочатку він розташовувався в Яському евакуаційному бараці й постійному госпіталі Товариства Червоного Хреста в тилу діючої армії (4 липня 1877-31 травня 1878 р.), а потім при Ольвіопольському госпіталі (в Єкатеринославській губернії) до дня закриття цієї установи Червоного Хреста, тобто до 4 жовтня 1878 р.

8 жовтня 1878 р. В.Є. Чернов повернувся в Клінічний військовий госпіталь. Але уже 2 грудня 1878 р. він був відряджений до клінік Медико-хірургічної академії для науково-практичного удосконалення з зарахуванням по військово-медичному відомству терміном на один рік.

За участь в російсько-турецькій кампанії „в воздаяние отлично усердной службы и неутомимой деятельности по оказанию помощи раненым и больным воинам Всемиловнейшим 5 января 1879 р. пожалован орденом Св. Станислава 3-й степени»^{2*} Крім того, Головним Управлінням товариства опікування про поранених і хворих воїнів (надалі перейменоване в Товариство Червоного Хреста) йому було вручено знак Червоного Хреста (5 липня 1879 р.), а також видано свідоцтво на право носіння темно-бронзової медалі

в пам'ять війни 1877-1878 рр. (20 березня 1880 р.), а «Всемиловейшим пожалован орденом Св. Анны 3-й степени» (14 квітня 1880 р.).

Після річного терміну перебування в Медико-хірургічній академії 2 грудня 1879 р. В.Є. Чернов був знятий з постачання від казни і за його проханням 2 березня 1880 р. був звільнений з військової служби. При цьому з 15 лютого 1880 р. йому за вислугу років надали чин колежського асесора.

В житті В.Є. Чернова починається новий громадянський етап. З 2 березня 1880 р. по 15 квітня 1882 р. він перебуває у відставці, а потім використовує відпустку. Лише з 15 серпня 1882 р. наказом по Міністерству внутрішніх справ (від 21 серпня 1882 р. за № 25) його призначають понадштатним молодшим медичним чиновником при Медичному департаменті. Цим же наказом він відряджується для наукового удосконалення до Імператорської Військово-медичної академії (саме так з 10 червня 1881 р. стала називатися Імператорська Медико-хірургічна академія) терміном на один рік. При цьому йому належала виплата утримання в сумі 500 карбованців на рік.

Напевне, в академії, під впливом неординарної особистості та поглядів професора Н.І. Бистрова, який очолював кафедру дитячих хвороб, В.Є. Чернов захопився педіатрією. В цей час кафедра дитячих хвороб була однією з кращих не лише в академії, але й була єдиним місцем в Росії для удосконалення в галузі дитячих хвороб. Молоді лікарі, які бажали ознайомитися з педіатрією, прагнули працювати на кафедрі. Н.І. Бистров був блискучим викладачем і лектором. Його клінічні лекції користувалися великою популярністю у студентів і завжди викликали їх захоплення. Практично одночасно з В.Є. Черновим на кафедрі удосконалювались і працювали педіатри, які надалі самі стали професорами та організаторами кафедр педіатрії в різних університетах Росії: І.В. Троїцький — приват-доцент Київського університету, а пізніше професор і завідувач кафедри Харківського університету, А.А. Кисель — приват-доцент Московського університету, а пізніше професор Московських вищих жіночих курсів, реорганізованих в 2-й Московський медичний інститут ім. М.І. Пирогова, В.П. Жуковський — організатор і професор кафедр педіатрії в Юр'єві та Смоленську, В.Ф. Якубович — професор і організатор кафедри дитячих хвороб в Новоросійському університеті, а також інші видатні педіатри. Всього Н.І. Бистровим було підготовлено 7 професорів, 6 приват-доцентів та ряд ординаторів.

Тому не випадково, що одна з перших наукових праць, опублікована В.Є. Черновим в 1881 р., була присвячена педіатрії і називалась „О нервних детях». Ця робота отримала широкий резонанс не лише серед лікарів, а й серед педагогів, вихователів та батьків.

Працюючи в академії, В.Є. Чернов підготував докторську дисертацію на тему: «О всасывании жира взрослыми и детьми во время лихорадочных заболеваний и вне их». Мабуть, вибір теми дисертації був визначений не лише професором Н.І. Бистровим, але й видатним терапевтом В.А. Манасейним, який очолював цього часу кафедру приватної патології та терапії та активно вивчав проблему лихоманки. Він описав ряд невідомих раніше клінічних фактів, наприклад, лихоманкові підвищення температури тіла на фоні вираженої гіпотермії, дія деяких засобів на штучне підвищення температури тощо. Тому він є учнем професорів Н.І. Бистрова і В.А. Манасейна.

14 травня 1883 р. В.Є. Чернов успішно захистив дисертацію і конференцією Імператорської Військово-медичної академії був «удостоин степени Доктора Медицины, в удостоверение чего выдан диплом от 21 мая 1883 года за № 209/2384»¹.

15 серпня 1883 р. наказом по Міністерству внутрішніх справ він був звільнений від служби за закінченням терміну, на який призначався, із 15 жовтня 1883 р. був призначений лікарем -спеціалістом Общини сестер милосердя Св. Георгія в Санкт-Петербурзі, азі лютого 1884 р.— понадштатним молодшим медичним чиновником при Медичному департаменті.

Одночасно з 1 лютого 1884 р. В.С. Чернов був відряджений для наукового удосконалення до Імператорської Військово-медичної академії на 6 місяців, з утриманням в 500 карбованців на рік.

В подяку за особливий труд і заслуги по Общині сестер милосердя Св. Георгія «Всемиловейшим пожалован кавалером ордена Св. Станислава 2-й степени» (22 липня 1884 р.).

Наказом по Міністерству внутрішніх справ від 19 вересня 1884 р. звільнений з 1 серпня 1884 р. з посади понадштатного молодшого медичного чиновника при Медичному департаменті з залишенням на службі лікарем-спеціалістом Общини сестер милосердя Св. Георгія.

Помічником головного попечителя Імператорського Людинолюбного товариства В.С. Чернов був призначений з 16 червня 1886 р. виконуючим обов'язки Головного лікаря Дитячої лікарні Св. Ольги в Москві, яка була в цей час відкрита, її будівництво розпочалося в 1884 р. за ініціативою та на кошти морського офіцера Сергія Володимировича Орлова-Давидова (1848-1905), який походив з відомого роду самарських поміщиків Орлових, яким Катерина II надала графський титул. Лікарня була названа в пам'ять графині Ольги Іванівни, матері С.В. Орлова-Давидова, належала до відомства Імператорського Людинолюбного товариства і перебувала під «Высочайшим Ее Императорского Высочества Государыни Императрицы Марии Федоровны покровительством».

Відношення лікарні до Імператорського Людинолюбного товариства не було випадковим. Це товариство було засноване ще 16 травня 1802 р. Олександром I, і йому було доручено „не только раздавать милостыню, но доставлять бедным и другие вспоможения и особенно стараться выводить из нищеты тех, кои трудами своими и промышленностью себя пропитать могут». З цією метою пропонувалось «дряхлах, увечных и неизлечимых» взяти на своє піклування, «малолетних бедных» виховувати й навчати корисним ремеслам, а дорослим, хто може працювати, „доставлять приличные упражнения», постачаючи їх матеріалами та організуючи збут продукції. Досить швидко заклади товариства відкривались в містах і містечках по всій країні. Що цікаво, при всьому своєму „громадському” статусі, Імператорське Людинолюбне товариство мало значення закладу урядового. Багатьом діячам товариства ще Олександр I дарував права і відзнаки державних службовців. Належала їм і своя форма: парадна, святкова, звичайна, особлива, буденна і дорожна. Найдостойніші члени та співробітники товариства носили також іменні знаки з девізом «Возлюби ближнего, как самого себя».

Незабаром (25 вересня 1886 р.) помічником головного попечителя Імператорського Людинолюбного товариства В.С. Чернов був затверджений на посаді співробітника попечителя Усачевсько-Чернявського жіночого училища (без прав державної служби). Історія цього училища починається з 1827 р., коли купець Чернявський пожертвував будинок і капітал для піклування про бідних жінок з дітьми; в 1833 р. в будинку другого благодійника купця Усачова відкрили училище під назвою «Дом рукоделия Чернявского», а в 1859 р. його перевели в будинок на Маросейці й назвали „Усачевско-Чернявским женским училищем”.

За розпорядженням ради Імператорського Людинолюбного товариства від 31 серпня 1887 р. В.С. Чернова було переведено з Общини сестер милосердя Св. Георгія на посаду головного лікаря Дитячої лікарні Св. Ольги в Москві з 28 квітня 1887 р. Його платня по посаді складала 1000 крб., і ця посада давала В.С. Чернову право на казенну квартиру.

Завдяки дозволу попечителя Московського учбового округу 2 червня 1887 р. В.С. Чернов був прийнятий в число приват-доцентів Московського університету для викладання учення про дитячі хвороби. Можна вважати, що з цього часу В.С. Чернов почав проводити заняття зі студентами на базі Дитячої лікарні Св. Ольги. Цього часу кафедрою дитячих

хвороб керував заслужений ординарний професор Н.А. Тольський, основоположник Московської педіатричної школи, а приват-доцентом у нього працював М.Ф. Філатов.

З 1 серпня 1889 р. В.С. Чернов був затверджений в чині колежського радника і незабаром призначений в Київський університет. Але чому саме він був призначений. В Київському університеті Св. Володимира курс педіатрії читався при кафедрі акушерства, жіночих і дитячих хвороб. До 1885 р. його вів один приват-доцент А.Л. Липський, а з вересня 1885 р. був запрошений другий приват-доцент (без штатного утримання) доктор медицини І.В. Троїцький, якому було надано право читати лекції та проводити практичні заняття.

Відсутність дитячої клініки була основною перешкодою в організації викладання педіатрії як надзвичайно важливого предмета. Оскільки була відсутня спеціальна база для занять, І.В. Троїцькому та А.Л. Липському доводилось використовувати лікарні й амбулаторії благодійних товариств — відділення для підкинутих дітей, дитячу лікарню сирітського будинку Наказу громадського піклування⁴, а пізніше амбулаторію Товариства надання допомоги хворим дітям в Києві.

Необхідність створення дитячої клініки при Київському університеті та виділення курсу дитячих хвороб в самостійну кафедру було очевидним. Вперше питання про виділення самостійної кафедри дитячих хвороб та про створення дитячої клініки порушив Георгій Єрмолайович Рейн ще в травні 1885 р. В своєму проханні^{2*} він обгрунтував необхідність відділення курсу дитячих хвороб від кафедри акушерства та гінекології, насамперед, швидким ростом знань в галузі педіатрії як в Росії, так і за рубіжем і тим самим підкреслив необхідність виділення цієї дисципліни в самостійний предмет викладання в університеті.

Розглянувши питання про запровадження кафедри дитячих хвороб, Медична рада університету 30 травня 1886 р. дійшла висновку «Ходатайствовать перед высшим начальством об учреждении особой кафедры детских болезней, но только условно, т.е. когда будет возможность устроить детскую клинику»^{3*}. Але лише 12 грудня 1886 р. попечитель Київського учбового округу направив Міністру народної освіти всі матеріали, що стосуються запровадження кафедри та клініки дитячих хвороб, додавши до них свою особисту думку про те, що «таковая кафедра может быть учреждена только вместе с учреждением особой детской клиники»^{4*}.

З моменту початку клопотань щодо створення самостійної кафедри дитячих хвороб (травень 1885 р.) та до її запровадження (вересень 1889 р.) минуло понад 4 роки. У вирішенні цього питання велику роль відіграв відомий російський педіатр К.А. Раухфус. Безпосередньо йому Міністр народної освіти послав усі матеріали, отримані з Києва, з проханням повідомити свою думку щодо висунутих питань. Відповідь К.А. Раухфуса про те, що він розділяє погляд Г.Є. Рейна і вважає за необхідне створення кафедри дитячих хвороб та «возможным временно довольствоваться амбулаторным материалом для преподавания детских болезней», було покладено в основу листа Міністра народної освіти, направлено 29 квітня 1887 р. попечителю Київського учбового округу.

Пізніше В.С. Чернов в 1909 р. писав: „В университете Св. Владимира она (кафедра — прим, автора) основана в 1887 году...». И нижче пояснював, що «13 мая 1887 года ректор университета получил от попечителя округа извещение о том, что Министр Народного Просвещения согласился на учреждение кафедры детских болезней при Университете Св. Владимира»²).

Однак незважаючи на те, що Київському університету було дозволено 29 квітня 1887 р. відкрити самостійну кафедру дитячих хвороб, вона не була відкрита лише тому, що не змогли підшукати приміщення для дитячої амбулаторії. Попечитель Київського учбового округу 20 червня 1887 р. повідомив про це в Міністерство народної освіти наступне: „Ректор университета просит отложить создание кафедры до весны 1888 г., когда будет новая

акушерская клиника и там можно организовать амбулаторию»³). Міністерство народної освіти погодилось перенести терміни організації кафедри дитячих хвороб і повідомило, що підбором кандидатури на посаду професора воно займеться самостійно. Одночасно Міністр народної освіти І.Д. Делянов звернувся з листом до К.А. Раухфуса, в якому просив його повідомити свою думку щодо І.В. Троїцького, як можливої кандидатури на посаду завідуючого кафедрою⁴).

Однак К.А. Раухфус рекомендував професором на запроваджувану кафедру дитячих хвороб в Київському університеті Св. Володимира перш за все відомого того часу М.Ф. Філатова, а також вказав ще на двох педіатрів, добре йому знайомих по службі в Санкт-Петербурзі: В.С. Чернова і Ф.К. Арнгейма⁵). Зокрема, В.С. Чернов працював під керівництвом К.А. Раухфуса в якості екстерна. Відносно кандидатури приват-доцента І.В. Троїцького, йому зовсім не знайомого, він дав негативну відповідь, бо судив про його наукову діяльність лише за зазначеними в листі міністра лекціями, що вийшли в 1887 р., ігноруючи цілий ряд його опублікованих праць (про епідемічний паротит, клініко-експериментальне вивчення властивостей травневої конвалії). Хоча ці праці були першими науковими дослідженнями І.В. Троїцького, вони за глибиною та актуальністю заслужили високу оцінку як його сучасників, так і вчених ХХ ст.

Міністр народної освіти на підставі рекомендацій К.А. Раухфуса вибрав кандидатуру М.Ф. Філатова і після ознайомлення з відгуками про нього Н.А. Тольського призначив М.Ф. Філатова (25 квітня 1889 р.) „екстраординарним професором Університету Св. Володимира по кафедрі дитячих хвороб з 1 липня 1889 р.” (ЦДІАЛ. — Фонд 733, опис 150, справа 96, лист 40). А потім рада Київського університету Св. Володимира постановила „назначить доктора медицины Н.Ф. Филатова экстраординарным профессором Киевского университета по кафедре детских болезней»¹).

Більша частина професури університету з радістю чекала прибуття відомого педіатра М.Ф. Філатова. Однак він змушений був за рядом сімейних обставин відмовитись від такого принадного (на його думку) призначення (ЦДІАЛ. — Фонд 733, опис 150, справа 96, лист 44).

Несподівана відмова М.Ф. Філатова викликала переписку між міністерством, попечителями Московського і Київського учбових округів та іншими особами, в результаті чого замість М.Ф. Філатова було вирішено призначити на цю посаду іншого педіатра, рекомендованого К.А. Раухфусом, — В.С. Чернова.

12 серпня 1889 р. попечитель Київського учбового округу повідомляє ректора Імператорського Університету Св. Володимира про призначення доктора медицини В.С. Чернова екстраординарним професором університету. В архіві зберігся оригінал цього листа за № 6300, який ми наводимо повністю: «Господину Ректору Университета Св. Владимира. Имею честь уведомить Ваше Превосходительство, что г. Министр Народного Просвещения предложением от 31 минувшего июля за № 13112 назначил с 1 августа сего года Главного врача Детской больницы Св. Ольги в Москве доктора медицины Чернова экстраординарным профессором университета Св. Владимира по кафедре детских болезней».

Так в житті В.С. Чернова починається новий київський етап його діяльності. Мабуть це найбільш плідний період в його житті. На момент переїзду в м. Київ йому було 37 років, він одружений на «дочери умершего елабужского потомственного почетного гражданина, коммерции советника Ушкова, девице Раисе Капитоновне, православного вероисповедания». До цього часу він мав дочку Катерину, яка народилася 23 квітня 1885 р., дочку Дар'ю, 11 січня 1887 р. народження і дочку Тетяну, яка народилася 9 травня 1889 р., майже перед самим переїздом сім'ї Черновик до Києва.

Уже в Києві в сім'ї професора В.С. Чернова 14 квітня 1895 р. народилася дочка Анна, а 8 липня 1902 р. — син Олексій.

Платню професору В.Є. Чернову було встановлено в розмірі 2400 карбованців на рік. Крім того, йому належала виплата столових (300 крб.) і квартирних у розмірі 300 крб., що в сумі складало 3000 крб. на рік⁴. Приїхавши до Києва, він з родиною оселився в будинку № 13 по Караваєвській вулиці (нині вул. Толстого).

Таким чином, доктор медицини, екстраординарний професор В.Є. Чернов став з 1 серпня 1889 р. керівником першої в Україні кафедри дитячих хвороб.

Відразу ж після приїзду до Києва він повністю поринув у роботу. І хоча до його приходу на кафедру уже багато було зроблено в постановці викладання дитячих хвороб, однак саме на нього лягає піклування щодо організації в Київському університеті Св. Володимира самостійної кафедри дитячих хвороб.

Особливо В.Є. Чернова турбує питання про клінічну базу, дуже необхідну для занять студентів. Тому він бере найактивнішу участь в будівництві дитячої лікарні на території Міської лікарні Цесаревича Олександра. Це будівництво було розпочато 1889 р., а закінчено начорно за планом міського архітектора А.К. Геккера в наступному 1890 р. Восени 1 жовтня 1891 р. відбулось освячення дитячої лікарні і з цього ж дня відкрито прийом хворих дітей.

Упродовж багатьох років В.Є. Чернов завідував дитячою клінікою Олександрівської лікарні та входив до складу її ради.

22 грудня 1889 р. він був нагороджений орденом Св. Анни 2 ступеня, а 15 жовтня 1892 р. Государиня Імператриця «соизволила назначить его директором Киевского Мариинского детского приюта с 26 мая 1892 р., с оставлением в прежней должности». Надалі на цю посаду був призначений Олексій Семенович Лесков (1837-1909), брат відомого російського письменника П.С. Лескова (1831-1895).

В 1897 р. Управляючий Округом Двора Його Величності Камергер Граф... повідомив: «Господину Ректору университета Св. Владимира

Височайшим приказом по гражданскому ведомству, последовавшим 26 апреля 1897 года за № 34, экстраординарный профессор университета Св. Владимира доктор медицины статский советник Чернов назначен ординарным профессором названного университета по кафедре детских болезней, о чем имею честь уведомить Ваше Превосходительство, согласно предложению г. Товарища Министра Народного Просвещения от 3 мая за № 11360»². 1897 рік став пам'ятним для В.Є. Чернова не лише тим, що він став ординарним професором, а також тим, що він був призначений першим директором Бактеріологічного інституту, який був відкритий 21 жовтня (за старим стилем) 1896 р.

Для розміщення інституту було побудовано спеціальний будинок на Байковій горі (вул. Протасів яр, 4). Нині це Київський НДІ епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського. Бактеріологічний інститут був спроектований за аналогією з Пастерівським інститутом, а своїм відкриттям зобов'язаний видатному мікробіологу, учню Л. Пастера, професору Університету Св. Володимира А.Д. Павловському.

Професор В.Є. Чернов брав активну участь в роботі різних наукових форумів. В його послужному списку збереглися записи про відрядження на 2-й з'їзд Товариства російських лікарів до Москви терміном з 1 по 16 січня 1891 р., на Бальнеологічний з'їзд в м. П'ятигорськ з 1 по 10 вересня 1903 р., на Міжнародний конгрес з гігієни в м. Нюрнберг з 4 по 9 квітня 1904 р.^{1*}

В.Є. Чернов брав активну участь в роботі різних медичних товариств, виступав з промовами з найактуальніших проблем педіатрії, з питань організації громадських заходів щодо запобігання захворюванням та лікування хворих дітей.

Для пропаганди своїх прогресивних ідей щодо фізичного виховання та догляду за дітьми, він широко використовує університетську кафедру, трибуну міської думи, гласним якої він був, аудиторію Товариства київських лікарів і ряду благодійних товариств, які ставили перед собою завдання надання допомоги бідним хворим і в першу чергу дітям, боротьбі з заразними хворобами тощо.

В.С. Чернов незмінне проявляв енергію при організації різних лікувальних закладів, призначених для надання допомоги бідним дітям. Він був одним із активних членів організованого в м. Києві 1900 р. Товариства допомоги хронічно хворим дітям, головою якого була Софія Олександрівна, дружина управляючого Київським удільним округом (1898-1909) Ніла Петровича Лихарева.

За ініціативою цього товариства була побудована на благодійні кошти, більшу частину яких внесли брати Лазар і Лев Ізраїлевич Бродські, Лікарня для хронічно хворих дітей по Козловській вул. № 3 (нині Паркова дорога). В.С. Чернов при спорудженні лікарні як член будівельної комісії розвинув невтомну діяльність, беручи участь в складенні проекту та здійснюючи нагляд за його виконанням. Ця лікарня стала не лише медичним пам'ятним місцем, але й архітектурною прикрасою Києва.

До останніх днів життя професор В.С. Чернов читав лекції та проводив практичні заняття зі студентами. В архіві зберігся розклад занять на медичному факультеті на 1911-1912 навчальний рік. Відповідно до розкладу в 7-му семестрі по понеділках з 11 до 13 години в Олександрівській лікарні професор В.С. Чернов читав лекції з дитячих хвороб, а по четвергах з 15 до 16 години проводив практичні заняття^{1*}.

В ніч з 8-го на 9 вересня 1912р. ординарний професор університету Св. Володимира, дійсний статський радник Василь Егорович Чернов, «состоя на службе, скончался от тяжелой болезни». 9-го вересня в неділю о 18 годині вечора в квартирі покійного відбулася панахида, а також 10 вересня (понеділок) о 12 годині дня і того ж 10 вересня о 17 годині відбувся винос тіла в Університетську церкву.

11 вересня (вівторок) 1912р. о 10 годині ранку була відправлена заупокійна літургія, після якої відбулося погребіння на Аскольдовій могилі (ДАК. — Фонд 16, опис 351, справа 127). Примітне, що 10 вересня 1912 р. ректор звернувся з листом до Регента Університетського хору А.А. Кошиця з тим, що „в услугах хора для заупокійной литургии по скончавшемся проф. В.Е. Чернову нет надобности», оскільки в цьому «будет участвовать хор Владимирского собора»²⁾.

Аскольдова могила, історична місцевість Києва, розташована між Дніпровським узвозом, вул. Грушевського і Маріїнським парком, охоплюю чи частину Дніпровських схилів. За літописом, на цьому місці в 882 р. похований київський князь Аскольд (Оскольд), убитий разом з іншим київським князем Диром за наказом новгородського князя Олега, який після цього захопив владу в Києві. В часи Київської Русі на Аскольдовій могилі була побудована дерев'яна церква, а в 1810 — споруджена цегляна церква-ротонда (за проектом архітектора А.І. Меленського). З 1786 р. навколо церкви існував міський цвинтар, де хоронили відомих громадських, наукових і культурних діячів Києва. В 1935 р. цвинтар на Аскольдовій могилі офіційно було закрито і ліквідовано разом з переважною більшістю надгробників та склепів. Ряд могил було перенесено на інші київські кладовища. На жаль, доля праху В.С. Чернова до цього часу невідома.

Під керівництвом проф. В.С. Чернова в різні періоди його діяльності працювали професори І.В. Троїцький, А.О. Карницький, Е.Я. Гіндес, С.К. Гогітідзе, Е.Л. Скловський, Л.О. Фінкельштейн, лікарі-педіатри Ф.П. Григорович-Барський, П.Д. Бобровський, М.Л. Александров, Т.Н. Сливак, Н.М. Ковесников, І.М. Цвіткіс, Е.К. Контребинський та ін.

Усвідомлення професором В.С. Черновим громадянського обов'язку, його постійна готовність в міру сил своїх бути корисним своєму народові склали основу всієї його різноманітної та корисної діяльності, яка була направлена на розвиток педіатричної науки в Україні, на підготовку кваліфікованих кадрів лікарів-педіатрів, на створення бази для формування і розвитку Київської педіатричної школи.